

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
0030 OSLO

Vår ref.
25/1696 - 3

Deres ref

Dato
02.07.2025

Høringssvar - Tilrettelagt fag- og yrkesopplæring til unge mellom 16 og 19 år, og enkelte endringer i mentortiltaket og ungdomsgarantien

Likestillings- og diskrimineringsombudet (ombudet) har som mandat å arbeide for likestilling og mot diskriminering blant annet på grunn av alder og funksjonsnedsettelse. Ombudet har også tilsynsansvar med at norsk rett og forvaltningspraksis er i samsvar med FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Vi gir i tillegg veiledning til alle som tar kontakt med spørsmål om likestilling og diskriminering.

Ombudet er generelt positive til det nye forslaget om at unge mellom 16 og 19 år kan få tilrettelagt fag- og yrkesopplæring. Vi mener at dette er et viktig alternativ for unge som av ulike årsaker ikke er i et ordinært utdanningsløp, slik at de kan få støtte til alternativ opplæring. Ombudet vil også trekke frem at det er viktig at en slik ordning ikke blir for byråkratisk å finne frem til. Erfaringer som for eksempel fra prosjektet «Mann om bord» viser at mange unge som sliter, har behov for at det er lav terskel for å be om hjelp og bistand fra det offentlige.

Departementet skriver at målgruppen for forslaget omfatter både unge med nedsatt arbeidsevne og unge som har behov for arbeidsrettet bistand, men som ikke vurderes å ha nedsatt arbeidsevne. I den forbindelse vil ombudet vise til at det er viktig at både NAV-kontorer, fylkeskommunen og arbeidsgivere, forstår forskjellen på nedsatt arbeidsevne og funksjonsnedsettelse. Dersom programmet skal fungere etter hensikten, må det også sikres at de ulike aktørene har særlig god kompetanse

på ulike funksjonsnedsettelse og hva som kan være barrierer for deltakelse i arbeid og utdanning, slik at ungdom får den hjelpen de trenger.

Vår erfaring er at mange aktører sliter med å skille funksjonsnedsettelse og arbeidsevne fra hverandre og at de antar at funksjonsnedsettelse er lik nedsatt arbeidsevne. Denne antakelsen kan også gjøre at unge ikke blir sett for hvilke ressurser, erfaringer og kunnskap de innehar.

I noen tilfeller kan det være en sammenheng mellom en funksjonsnedsettelse og nedsatt arbeidsevne, mens i andre tilfeller henger ikke dette sammen. En funksjonsnedsettelse utløser rettigheter etter likestillings- og diskrimineringsloven, mens redusert arbeidsevne kan utløse rettigheter etter arbeidsmiljøloven og folketrygdloven. En viktig rettighet ved funksjonsnedsettelse er individuell tilrettelegging i arbeidslivet. Det skal veldig lite til før noe er en «funksjonsnedsettelse» etter likestillings- og diskrimineringsloven. Det er kun helt bagatellmessige eller forbigående forhold som faller utenfor.

Samtidig som ombudet er positive til alle tiltak som kan hindre utenforskap blant unge, er det viktigste å gjøre noe med de bakenforliggende strukturene til at unge faktisk faller ut av skole og utdanning. Ombudet har nylig opprettet et nettverk for ungt innenforskap, der vi jobber sammen med åtte ungdomsorganisasjoner for å finne løsninger på utfordringene knyttet til ungt utenforskap. I nettverket har det blitt diskutert at det er viktig å gjøre noe med de bakenforliggende og strukturelle årsakene til utenforskap, som manglende tilrettelegging i skolen, psykisk uhelse, mobbing, lav voksentetthet i skolen og diskriminering.

Et tema i møtene har også vært at ulike aktører (stat, kommune, NAV, frivillig sektor) gjør mye bra hver for seg, men at de i for stor grad jobber i siloer og ikke samarbeider nok. Ombudet håper at forslaget om tilrettelagt opplæring i bedrift også vil ha fokus på samarbeid mellom ulike aktører. Det viktigste er ikke hvem som yter bistanden etter hvilke hjemler, men at de unge får den støtten de har behov for, slik at de kommer seg videre.

Ombudet mener generelt at det er viktig at ansvaret for utenforskap ikke legges på individet, men at det også jobbes med å fjerne samfunnsskapte barrierer for deltakelse. Ombudet vil avslutningsvis påpeke at mange unge i utenforskap kan ha behov for støtte til å fullføre eller starte på utdanning og at unge som ikke er klar for det, ikke må presses til å være i arbeidslivet. For mange vil tett individuell oppfølging i arbeidslivet være et viktig verktøy, men skal forslaget lykkes må det også romme gode alternativer som gjør det mulig å gjennomføre utdanning eller kombinere disse.

Vi vil også vise til at for å redusere andelen unge som mottar uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger, er det ikke tilstrekkelig med kun individuelle programmer.

Ombudet takker for muligheten til å gi innspill og ser frem til å følge departementets videre arbeid og vi står gjerne til disposisjon i dette arbeidet.

Vennlig hilsen

May Schwartz
avdelingsdirektør

Martine Guntveit
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent, og gyldig uten signatur.